

Interview met mevrouw de Vries- de Jong (...1933) humanistische gemeenschap Hilversum, Interview afgenomen de dato 28 juni 2017 op locatie Hilversum.

Kader: het Oral History project 'Sprekend Humanisme'.

Opdrachtgever: Het Humanistisch Historisch Centrum in samenwerking met het Humanistisch Verbond.

Uitvoerende: Het Humanistisch Historisch Centrum.

Doelgroep: mensen die in de periode vanaf de oprichting van het Humanistisch Verbond (1946) tot tien jaar erna (1956) lid zijn geworden van het Verbond en van een lokale HV gemeenschap.

Doel: inzicht te krijgen wat het lidmaatschap van een lokale HV gemeenschap inhield. Voorts inzicht krijgen in wat humanistische waarden zijn voor deze groep respondenten uit de begintijd van het Verbond.

Soort interview: levensloopinterview.

Interviewer: Roy Jansen (HHC).

Onderwerpen: gezin en jeugd, SDAP, AJC, HJG, Republikeins Genootschap, Dageraad/Vrijdenkers, Bescherming Bevolking, PSP, HOVO, Humanitas, Tweede Wereldoorlog, Montessori onderwijs, gemeenschap Hilversum, Brandt Corstius, Koos Vorrink, Troelstra, Nienke van Hichtum, Drees, Fries de Vries, Garmt Stuiveling, Lenie Kortland, Libbe van der Wal, Kraak, Bert Gasenbeek, Ties Grijpstra, existentialisme, filosofie, Spinoza, Rosenberg, Yalom, zingevingsvraagstukken, zondagochtendbijeenkomsten, humanistisch cabaret, avondlyceum, Maaltjesproject, ontslag bij huwelijk.

I: Interview met mevrouw de Vries de Jong in Hilversum op 28 juni 2017 in het kader van het project Sprekend Humanisme. Interviewer Roy Jansen. Zoals altijd wordt gestart met de vraag over de achtergrond van de geïnterviewde, uit welk nest ze komt.

R: #00:00:27-6# Ik kom uit het rooie nest. Maar, meiden hoeven niet te leren. Zo was dus de achtergrond. Het was heel vanzelfsprekend dat je naar de AJC ging. Dus dat heb ik ook geweest, vlak na de oorlog. En op een gegeven moment dacht ik na een toespraak van Koos Vorrink: "Ik weet eigenlijk niet of ik socialist ben". Het was, nou net zo als een ander de kerk meekrijgt, zo had ik dit ook meegekregen. En, ik had aldoor al gemerkt dat ik eigenlijk meer wilde weten. En dat werd onvoldoende beantwoord in-dat is natuurlijk ook afhankelijk van welke mensen, ja, op dat moment de leiding hebben-maar dat was/dat werd onvoldoende beantwoord hier en dat/in Hilversum was. En toen was er een vroeger schoolvriendinnetje en die was bij de humanistische jongeren. En die vertelde dingen waarvan ik dacht: "Daar wil ik meer van weten". En zo ben ik lid geworden van het humanistisch verbond (HV), als lid van de humanistische jongerengemeenschap, zo heette het, HJG.

I: #00:01:57-3# Dat was in negentieneenvijftig, als het goed is?

R: #00:02:00-6# Ja. Van drieëndertig/ik kan niet meer rekenen.

I: #00:02:07-3# Dan was u achttien, hè, ongeveer.

R: #00:02:07-3# Ja.

I: #00:02:15-0# Maar kunt u ook iets vertellen over uw ouders. Wat deden die, hadden die een politieke overtuiging. Ja, u zegt u komt uit een rood nest, dus/

R: #00:02:28-4# Ik pak even iets.

I: #00:02:28-0# Ja, dat is goed (...)

R: #00:02:56-7# Dat heb ik niet voor u neergelegd, hoor, maar voor een neefje (...)

I: #00:03:08-2# Kunt u er iets over vertellen.

R: #00:03:13-3# Ja. Wij woonden dus (gehoest) (...) Ik hoop dat hij (de hoest) nu weg is (...) Wij woonden dus in de Erfgooiersbuurt. Woningbouwvereniging die alleen voor Erfgooiers bestemd was. Twee huisjes naast elkaar. Dus je kon/

I: #00:03:59-4# Achterom

R: #00:03:59-4# Achterom. In de een woonden mijn grootouders en in de andere woonden mijn ouders. (...) Mijn vader was de oudste jongen en mijn opa was van oorsprong een wever. Alles was vroeger in Hilversum/de arme mensen waren allemaal wever, hè. En later werd hij metselaar. En het verhaal over mijn grootvader - staat daar een beetje beknopt in, dat heb ik opgeschreven-, was dat hij overal

ontslagen werd want hij ging in het schaftlokaal/sprong hij op de bank en dan moesten de kamereraden zich allemaal verenigen in de vakbond. Mijn opa werd overal ontslagen. Hij moest zelfs in Duitsland gaan werken.

I: #00:05:03-0# Vanwege zijn activistische/

R: #00:05:04-4# Vanwege zijn/

I: #00:05:04-4# Opruiende karakter.

R: #00:05:05-8# Ja, ja, ja. Nou, mijn vader, ja, die had dat gewoon wel meegekregen, maar hij had niet dat vermogen wat opa had.

I: #00:05:18-7# Was opa ook lid van een partij of van een club?

R: #00:05:20-4# Ja, natuurlijk. Troelstra/

I: #00:05:24-1# Van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP)

R: #00:05:24-1# Van de SDAP vroeger, hè! De vrouw van Troelstra, de schrijfster Nienke van Hichtum, die kwam bij mijn grootouders langs. Want die woonden op een gegeven moment in Hilversum. Stonden daar/haar kinderboeken stonden nog met haar handtekeningen erin. Nienke van Hichtum. Maar ehhm, oké, dat is dan het interessante van mijn grootvader, en ehh/

I: #00:05:55-5# Maar hij werd overal ontslagen en hij moest in Duitsland gaan werken omdat hij in Nederland niet meer aan de slag kon komen.

R: #00:06:00-0# Nee. Hij was te berucht geworden. Ze noemden hem Rooie Goos. "Rooie!", lekker plat en Goos is zijn achternaam, zijn voornaam.

I: #00:06:10-0# Rooie Goos.

R: #00:06:10-4# Ja, Rooie Goos. Maar goed. Toen is hij, dan toch weer/mocht hij bij/ op een gegeven moment bij de gasfabriek als portier zitten, of zo. Maar hij moest beloven dat hij zijn mondje zou houden. Nou, intussen werd het oorlog en alles veranderde. Maar omdat we naast elkaar woonden, ik kon daar zo altijd even binnenlopen, dat vond ik zo een mooi beeld van mijn opa toen hij al oud was. En hij was ontzettend doof en anders was hij zeker de eerste in gemeenteraad geweest, hoor. Van Hilversum voor de/

I: #00:06:44-1# SDAP

R: #00:06:44-9# SDAP. Maar hij was flink doof geworden en toen kregen we de AOW. En dan zat opa met een sigaartje te knikkebollen: "Dat is waar ik mijn hele leven voor gestreden heb en dat is bereikt!" En dat heb ik ook in dat stukje geschreven: "Wat een gezegende oude dag. Zoveel voor opgeofferd! En mijn grootmoeder stond altijd pal achter hem. Dat zei hij ook, hè. Even kijken. Ehh (...).

Ja, hier staat het: "Mijn mondje was niet stuk zei opa", en hij vertelde hoe hij in het schaftlokaal op de tafel stond en de mensen opriep om zich te verenigen in de vakbond. Opa werd dus overal ontslagen omdat hij een oproerkraaier was. Hij vond werk in Amsterdam, maar zijn gedrag veranderde niet. "En je grootmoeder stond pal achter mijn idealen", zei opa. Zij ging als wasvrouw werken voor deftige families. Aan de muur hing een foto van Troelsta. Ik vond hem altijd een beetje op opa lijken. Ze hadden namelijk dezelfde snor. Later maakte mijn neef, die graficus werd, een prachtige tekening van dit portret. Ik zie de lijnen al op het papier staan, zei mijn neef, ik hoef ze alleen maar over te trekken. "Een gave jongen, het is een gave, jongen", zei opa, weer met tranen in zijn ogen van ontroering". Ehh, dit was hem; het mooiste beeld dat mij is bijgebleven is opa op latere leeftijd. Hij was nog steeds in de politiek geïnteresseerd en speelt zijn/spelt zijn krant, het Vrije Volk van A tot Z. Hij is fier op zijn verleden en Drees is nu zijn favoriet. Inmiddels is de voorloper van de AOW ingevoerd en trekken ze van Drees. Opa zegt: "Waar ik mijn hele leven voor gestreden heb is bereikt en voor mij is dit een deel van een gezegende ouderdom". Ik heb het stukje dat bij zijn begrafenis in de krant stond bewaard. Ja, oké.

I: #00:09:09-9# Is hij kort erop ook overleden, of?

R: #00:09:18-5# Hij is ergens in zijn slaap overleden, ja, ja.

I: #00:09:15-1# Maar heeft hij lang kunnen genieten van zijn AOW; dat is eigenlijk de vraag. Waar hij zo voor gestreden had.

R: #00:09:22-7# Weet ik niet, weet ik niet meer. Nee, dat weet ik niet meer. Ik ben toen zelf naar Amsterdam verhuis.

I: #00:09:29-6# Ja, ja, ja. Maar dat was opa. Opa was/

R: #00:09:30-3# Dat was opa, en/

I: #00:09:31-3# Een oproerkraaier/

R: #00:09:34-3# Mijn vader had/maar het was vanzelfsprekend dat die traditie doorgegeven was. En, mijn vader was een hele vriendelijke man, ja, heel mild een hele vader en een hele lieve opa. Daar heb ik ook stukjes over geschreven. Want ik schrijf stukjes (gelach)

I: #00:09:53-7# Ja, dat merk ik, ja. Wat deed uw vader?

R: #00:09:57-9# Die was smid.

I: #00:10:02-6# Smederij dus, of werkte hij bij een smid?

R: #00:10:04-2# Hij werkte bij een smid. Hij is ook nog hoefsmid geweest... Maar wat hij zag kon hij maken. Of het nou in hout of in metaal was. Maakte geen verschil. En later is hij jaren bij de gasfabriek geweest. Hij was dan de voorman van de smederij. Dus voorman-smid. Dat stond in de oorlog in zijn Ausweiss en toen bij de razzia's

hoefde hij dat alleen maar te laten zien. En die Duitsers lieten hem dan doorgaan. Ja, ja. Maar eh, ja.

I: #00:10:42-8# Was hij net zo links georiënteerd als uw grootvader?

R: #00:10:47-7# Ja, maar hij was niet actief. Het was zonder meer vanzelfsprekend...

I: #00:10:53-0# Hij had een rood hart.

R: #00:10:53-0# Ja, ja. Maar mijn moeder kwam dus uit een heel kleindenkend katholiek gezin en (...) mocht ook niet meer thuis komen toen ze met een rooie jongen ging. Maar die heeft toch dat hele benepene van huis uit meegenomen en die domineerde. Want ik had een hele zachtaardige vader. Mijn moeder was duidelijke de baas, maar mijn vader was dol op mijn moeder. En ze was zo klein en dapper en zo flink! Maar goed; die bepaalde wel wat je wel en niet mocht. Ik mocht niet lezen van mijn moeder.

I: #00:11:46-6# Om welke reden?

R: #00:11:45-5# Dan verlees je je verstand. Je moet breien, naaien, haken.

I: #00:12:34-4#

I: #00:11:53-6# Ja. Nuttig bezig zijn.

R: #00:11:57-5# Nuttig! Er moet iets nuttigs uit je handen komen. Dat is voor mij gewoon, ja, een verkramping in mijn jeugd geweest. Het beeld dat ik niet deugde, dat heeft ze heel duidelijk doorgegeven. Ja, ja.

I: #00:12:13-7# Aha, aha. En ook geen stiekeme poging gewaagd om toch in uw bedje te lezen, of lukte dat niet?

R: #00:12:19-0# Hoe kwam ik aan boeken?

I: #00:12:20-1# Ja, dat is een goede vraag. Er waren ook geen boeken in huis? U heeft het ruimschoots goed gemaakt als ik dat zo zie (gelach) Maar u bent dus eigenlijk gekneveld door uw moeder, als ik het zo mag zeggen.

R: #00:12:38-6# Ja, ja, ja.

I: #00:12:38-6# En tot hoe lang is dat doorgedaan, want op een goed moment wordt je opstandig, natuurlijk. Dan dient de pubertijd zich aan en dan...

R: #00:12:47-4# Ja, ik, dat/. Ik lijk op mijn vader. Ik ben niet zo'n fel figuur. Nee. Nee, dus/.

I: #00:12:58-7# U had iets meer genen van opa moeten hebben, eigenlijk.

R: #00:13:00-5# Ja, precies, precies. Maar. Oké, het, het/.

I: #00:13:06-3# Maar u bent/u was teleurgesteld in uw moeder omdat u niet mocht wat u graag zou willen, namelijk lezen. En uw schoolopleiding, hoe is dat dan?

R: #00:13:16-9# Nou, ik mocht dan wel, want eh, de bovenmeester had gezegd: "Nou, dat is zonde van dat meisje". Want ik ging in ieder geval naar de MULO. Ik heb de MULO gehad. En toen kwam ik dan ehh bij die jonge humanisten. Ondertussen ging ik natuurlijk wel naar de bibliotheek. En ik/vaag/misschien was dat in het laatste jaar van de MULO. Maar dat was ook zo hiërarchisch. De leraar, tenminste die wij hadden, die las min of meer voor wat je als uittreksel moest opschrijven. Dus iets van literatuur of poëzie hebben we ook niet meegekregen. Maar ik heb altijd gevoeld dat er meer was.

I: #00:14:15-7# Maar toen u op de MULO zat, mocht u toen ook nog steeds niet lezen, of?

R: #00:14:22-4# Het was vlak na de oorlog, hè. Ehh, ja, ik had toen wel boeken misschien, in de bibliotheek. Maar ik werd altijd, als ik zat te lezen, dan zat ik mijn moeder in de weg: "Hup, ga wat doen!"

I: #00:14:41-6# U werd erg ontmoedigd eigenlijk om/.

R: #00:14:44-2# Ja, ja, ja. Dat is/nou ja/oké. Dat is dan mijn persoonlijke trauma.

I: #00:14:50-8# Nou, ja. Dat heeft u gevormd, dat kan niet anders.

R: #00:14:55-4# Ja, ja. Maar goed. Toen eh/.

I: #00:15:00-1# Na de MULO, tijdens de MULO bent u ook lid geworden van de jeugdhumanisten? Begrijp ik dat goed, of niet?

R: #00:15:08-6# Nee hoor, nee. Dat was eh/.

I: #00:15:08-6# Erna?

R: #00:15:11-0# Toen ik werkte/met vijftien was ik al van school af. Toen ben ik ehh/toen was er ook geen werk, vlak na de oorlog, toen ben ik bij de telefooncentrale gekomen, in Amsterdam. Toen had je nog dat niet alles automatisch verkeer was. Daar heb ik een flink aantal jaren als telefoniste gewerkt.

I: #00:15:33-2# Ja, ja. U moest doorverbinden, en dat soort dingen.

R: #00:15:35-0# Ja (gelach). Ja. En ehh. Ja. Oké.

I: #00:15:39-8# En daarnaast nog een opleiding gevolgd, of was u alleen maar aan het werk. Naar eh/ Want u had een honger naar kennis, naar/

R: #00:15:50-5# Omdat ik vaak vluchtte, mijn vader was altijd aan het knutselen in de schuur, naar mijn vader, was ik ook wel een beetje handig. Dus toen heb ik iets met handvaardigheid gedaan. Ja, ja. Dat dan wel. Maar goed ummm (.....) dat , toen/. Het was er altijd al onbewust. Maar wat zeker bij die jonge humanisten, en daar heb ik mijn ex-man leren kennen, en die studeerde Nederlands. Toen ik hem leerde kennen, ik had van mijn leven nog nooit een student gezien, en dan/

I: #00:16:37-7# (gelach) En ineens was hij daar!

R: #00:16:41-2# En dan moet je nou Nederlands studeren! Dat spreekt toch iedereen, want kijk, een vreemde taal kon ik mij voorstellen, maar dat je Nederlands kon studeren? (gelach). Dat dat nodig was. Nou, ja. Dat tekent ook meteen het gigantische verschil. Dus eh, ja. Eigenlijk vanaf het eerste begin heb ik hem op zo'n voetstuk gezet. Dat is niet goed geweest. Maar we hebben twee kinderen gekregen. Het is een bekende activist geworden. Toen hij overleed een paar jaar geleden stond hij in alle kranten hoor. Ik kan je dat nog laten zien. Maar, ehh/.

I: #00:17:15-4# Activist, ik welke zin?

R: #00:17:23-5# Hij was overal tegen. Waar je maar tegen kon zijn, daar was hij tegen. Vlak voor zijn overlijden was hij heel erg anti koningshuis. Hij had ook het huppelepup

I: #00:17:39-2# Republikeins genootschap.

R: #00:17:39-2# Ja, daar was hij/

I: #00:17:40-1# Daar was hij lid van.

R: #00:17:42-5# Hij sprak ook voor/hij is uit het HV gegaan. Hij was bij ehh, vroeger heette het de Dageraad, maar de naam/

I: #00:17:50-6# De Vrijdenkers.

R: #00:17:54-6# De Vrijdenkers. Daar verzorgde hij de radioprogramma's voor.

I: #00:17:56-5# Aha! En hoe heette hij?

R: #00:18:00-2# Fries de Vries

I: #00:17:58-7# Ja, de voornaam?

R: #00:17:59-9# Fries.

I: #00:18:01-2# Fries de Vries. Maar in vrijdenkerskringen een bekende naam.

R: #00:18:06-6# Ja, ongetwijfeld.

I: #00:18:08-4# Oké. Maar goed, dus u ontmoette daar bij die jonge humanisten uw toekomstige echtgenoot. Hij studeerde Nederlands. Hij is ook afgestudeerd, neem ik aan.

R: #00:18:15-5# Ja, ja, ja.

I: #00:18:17-9# En ook als neerlandicus aan de slag gegaan.

R: #00:18:17-9# Ja. Zijn leven lang.

I: #00:18:22-0# Als docent op de middelbare school.

R: #00:18:22-5# Als docent op de middelbare school. Maar goed, hij studeerde nog en hij deed dat altijd hardop. Dus onwillekeurig (gelach) kreeg ik veel mee.

I: #00:18:36-8# Ja, u hebt ook een soort universitaire opleiding gedaan, uit de tweede hand (gelach).

R: #00:18:43-9# Ja. ummm/oké. Je werd nog ontslagen. Toen werkte ik ondertussen, we waren in Amsterdam gaan wonen, hadden we twee zolderkamers kunnen huren. Maar je werd gewoon, ik werkte bij de Shell, ook nog steeds als telefoniste, je werd nog ontslagen hè.

I: #00:18:59-5# Als je trouwde. Ja. Ik heb dat al vaker gehoord in deze interviewsessies.

R: #00:19:07-2# Ja, klopt. Ehh/ okè. Ik werd ook zwanger. Toen (onverstaanbaar) had hij zijn kandidaats en ik kon niet wennen in Amsterdam. Ik wilde met die baby/er was de druk om iedere dag toch wel om in een of ander park te wandelen. Want die moest toch bomen zien. Ik heb altijd naast de hei gewoond, ook nog bij mijn ouders en nu ook weer hier. Dus het verlangen was bij mij heel groot en eh/.

I: #00:19:47-1# En u was ook klein gehuisvest, neem ik aan, of niet. Was dat/of viel dat wel mee?

R: #00:19:51-2# In Amsterdam? Ja. Twee zolderkamers. Wel heel riant, aan de Amstelkade.

I: #00:19:58-1# Oh, dat is niet verkeerd!

R: #00:19:58-1# Nee. Dat was wel een goede plek. Maar umm, nou ja, dat is dan ook kenmerkend voor een arbeidersgezin. Mijn ouders hadden me vanaf mijn zestiende ingeschreven bij de woningbouwvereniging. Dus, wij gingen informeren, omdat ik graag terug wilde naar het Gooi. "Ja, mits je man een economische binding heeft". En toen had hij dus net zijn kandidaats en toen kon hij hier een baantje krijgen van negen uur, of zo.

I: #00:20:34-9# Op de middelbare school?

R: #00:20:34-9# Op zijn oude HBS, ja, ja. En toen belandden we aan deze kant van Hilversum. En ik ben daar nog altijd gelukkig mee.

I: #00:20:46-3# In deze flat?

R: #00:20:49-3# Ja, zo'n tussenflat. Ik ben een keer verhuisd, omdat ik hierboven ook de zolder heb. Dus ik woon nou erg lang hier.

I: #00:20:57-9# Maar even terug naar uw contact met het HV, met de jeugdhumanisten. Kunt u daar nog iets over vertellen? Wat trof u daar aan en wat gebeurde daar en wat/.

R: #00:21:13-6# Er gebeurde heel veel (.....). Wat ik gewoon nog wel weet, dat de meeste, ze hadden toch allemaal wel net iets meer dan MULO, denk ik -er waren ook veel studenten bij - dat ik hun conversatie nou niet altijd kon volgen. En dat is dus/ dat heeft mijn leven lang doorgewerkt eigenlijk. Maar, we/dus ik leerde daar ook enorm bij. En ehh/maar we waren ook ehh/ik heb mijn ex-man ontmoet omdat we zeilers waren. Ik heb hem leren zeilen. We organiseerden ook weekenden, hier in Loosdrecht. Ja. We deden gewoon (.....). Het was het verschil/je had vlak na de oorlog, en zeker tussen de beide wereldoorlogen, had je heel veel jongerenbewegingen, hè. Maar wij waren ouder. Wij waren vanaf achttien jaar. En, dat gaf een andere inhoud. We waren eigenlijk allemaal al flinke individualisten en niet geleid. Ik heb daar hele goeie herinneringen aan. Ik dacht: zou ik nou nog een ouderwets blaadje hebben? Nee, ik heb één ding (er wordt door mevrouw de Vries iets gehaald om te tonen). Zo zag het landelijke blad eruit. En er is ooit een reünie geweest. Die heb ik bewaard. En zo zag hij eruit.

I: #00:23:31-4# En ehh, ja, u had het over zeilweekenden. U hebt uw man leren zeilen. Maar als het om inhoudelijke dingen ging, waar werd over gesproken? Werden er lezingen gegeven, waren er discussies? Kunt u zich nog iets herinneren?

R: #00:23:47-1# Ze zochten soms iemand die een lezing gaf, maar meestal kwam het vanuit de mensen zelf. En een groot thema was persoonlijke vrijheid. En natuurlijk ook seksualiteit. Maar een groot thema was/.

I: #00:24:04-6# Persoonlijke vrijheid.

R: #00:24:08-0# De persoonlijke vrijheid. Daar werd ontzettend over gesproken.

I: #00:24:10-9# Ja. Aan de hand van filosofen, van denkers, of/. Hoe kreeg dat vorm?

R: #00:24:19-5# Misschien/gewoon, we zaten bij elkaar en praatten daarover. En mijn ex-man gaf altijd wat poëzie weg. Daar spaken we dus ook over.

I: #00:24:37-6# Dus dichters werden daar/aan de hand van poëzie kon je verder praten over bepaalde thema's, onder andere over persoonlijke vrijheid.

R: #00:24:44-7# Ja, ja, dat weet ik nog heel duidelijk. Ik zit even te denken, want voordat ik bij die jonge humanisten kwam, was ik al wel door een vriendinnetje meegenomen naar een paar tentoonstellingen, die dan hier in Hilversum waren. Dus eigenlijk vanuit de kunst, toen ben ik over de kunst een beetje gaan lezen, ben ik, hoe noem je dat, de doorgaande lijn in de geschiedenis een beetje gaan vinden. Ja, maar goed. En we gingen natuurlijk, iedere maand was dat, naar lezingen die het HV hield.

I: #00:25:43-5# De zondagochtend.

R: #00:25:46-5# De zondagochtenden. En daar/.

I: #00:25:47-2# In Hilversum?

R: #00:25:48-9# In Hilversum.

I: #00:25:51-2# Want u was lid van de jeugdhumanisten, maar op een gegeven moment bent u dus gewoon lid geworden van het HV?

R: #00:25:55-0# Nee, je was als je lid was van die humanistische jongerengroep, gemeenschap was het, automatisch ook lid van het HV. Zo zat het in elkaar. En we hadden hier natuurlijk Garnt Stuiveling.

I: #00:26:12-6# En ook een levendige gemeenschap!

R: #00:26:12-6# Jazeker.

I: #00:26:20-1# En van daaruit werden ook huiskamerbijeenkomsten belegd of andere bijeenkomsten?

R: #00:26:23-3# Later. Toen ik eh/toen wij naar Amsterdam gingen/maar ja, toen is ook die HJG, die is ter ziele gegaan. Maar ik heb daar nog altijd vrienden en vriendinnen. Er zijn er nu al flink wat overleden, natuurlijk, maar ook die humanistische jongerengemeenschap is een hechte groep geweest. Bijna van niets heb ik zo lang nog vrienden en vriendinnen overgehouden. En mijn kinderen hebben toen ik zestig werd een surpriseparty georganiseerd. En toen hadden ze al die oude adressen/.

I: #00:27:02-0# Oh, ja, wat leuk!

R: #00:27:02-0# gevonden. Want ik ging ook vaak bij ze logeren. Ik zat op een gegeven moment bijna, toen zat ik in de bijstand.

I: #00:27:10-1# Logeren bij die oud/.

R: #00:27:12-7# En dan/ Mocht ik, ja/.

I: #00:27:14-0# Oud clubgenoten, zeg maar.

R: #00:27:15-1# De oude clubgenoten. Dus mijn kinderen kenden die allemaal, als oom en tantes (gelach). Dus dat was/... Ja, daar gaan, zitten hele goeie herinneringen. Van een AJC groep hier (Arbeiders Jeugd Centrale) heb ik eigenlijk niks. Dat was niet wat ik zocht. En bij hen vond ik wat ik zocht.

I: #00:27:39-0# Kunt u dat ook aangeven? Wat is nou het verschil tussen AJC, waar u niet voor voelde, en de jeugdhumanisten of het HV waar u wel voor voelde? Wat was/.

R: #00:27:49-7# De zingeving in het leven. Dus duidelijk geestelijke stromingen, ja. Zonder dat ik me dat toen bewust was. Dat was het.

I: #00:27:59-3# Dat zocht u.

R: #00:27:59-3# Dat zocht ik, en eh, ja, ik had gewoon eigenlijk een hele intellectuele belangstelling. Dat hield daar een beetje op.

I: #00:28:11-6# Terwijl uit die socialistische stroming toch ook veel denkers zijn voortgekomen.

R: #00:28:17-6# Ja, maar dat is dan heel afhankelijk van wie je/...

I: #00:28:16-8# Wie je treft?

R: #00:28:23-1# In Hilversum/ja wie je treft. Nou, hier hadden ze het niet.

I: #00:28:26-2# U was vrij jong toen u lid werd van, achttien, van die jeugdclub, om dat zo te zeggen. Uw moeder kwam uit een benepen katholiek milieu, vertelde u. Hoe werd erop gereageerd dat u die keuze maakte?

R: #00:28:43-2# Daar konden ze niks mee. En het lag ook heel complex. Want ik had een zus, getrouwd. Mijn zwager werkte bij de vader van mijn ex-man. Die had een aardewerken potten zaak. Mijn zwager was er ook (onverstaanbaar). Dus ik kwam daar met de zoon van de baas/.

I: #00:29:05-6# Prima! (gelach).

R: #00:29:10-6# Dus ze wisten dat ook niet te hanteren.

I: #00:29:14-0# Alle kritiek verstomde toen.

R: #00:29:17-1# Ja, ze wisten dat niet te hanteren.

I: #00:29:22-3# U hebt daar niks over gehoord. Uw vader vond het waarschijnlijk prima.

R: #00:29:28-3# Ja, mijn vader. Die hielp altijd overal en alles.

I: #00:29:26-2# Een zachtaardige man. Het heeft niet tot verwijdering geleid, als die er al niet was, tussen uw moeder en uzelf, dat u die keuze maakte?

R: #00:29:35-7# Nee, die was er al.

I: #00:29:41-3# Even terug naar die bijeenkomsten. Werden er ook sprekers uitgenodigd? U noemde Stuiveling al, die kwam hier uit de buurt, hè? Waren er ook andere grote namen, zogezegd?

R: #00:29:51-3# Nou, we nodigden ook wel mensen uit de landelijke HJV uit. En nu weet ik ineens weer een thema! In ieder geval ook over bewapening en pacifisme. Dat hield ons natuurlijk ook bezig. Ja, we hebben toen ook nog iemand, een heel komisch iets van gemaakt, van de, hoe heette dat nou, de binnenlandse beveiliging, of zo. Want toen kreeg je dat we allemaal eh/dat we zand in huis moesten hebben.

I: #00:30:29-5# Bescherming Bevolking?

R: #00:30:30-9# Ja, zoiets.

I: #00:30:34-8# Binnenlandse Veiligheidsdienst, zoiets?

R: #00:30:36-8# Ja, ja.

I: #00:30:39-1# Een zak zand in huis.

R: #00:30:39-7# Een zak zand in huis, ja.

I: #00:30:39-7# Met de bedoeling? Wat moest je daarmee?

R: #00:30:44-6# Nou, dan was je, als de atoombom zou vallen/.

I: #00:30:48-6# Dan was je veilig. En onder de tafel gaan zitten (gelach), of onder de trap!

R: #00:30:55-0# Ja, nou ja, dat weet ik ook nog wel. Die hilariteit. En toen/.

I: #00:30:58-3# De jaren vijftig is dat geweest.

R: #00:30:58-1# Ja, ja, ja. Het heeft allemaal gespeeld in die tijd, waar ik nu over vertel. Ja, maar goed ehh/... Oké, eigenlijk wil ik die HJC, waar ik heel veel aan gehad heb, dat blijkt ook wel, dat ik nog steeds/.

I: #00:31:14-3# Al die vriendschappen heb.

R: #00:31:14-3# Ja, en/op een gegeven moment, we woonden dan weer hier eh/.

I: #00:31:23-3# In Hilversum.

R: #00:31:19-4# Ja, in Hilversum, kwam de scheiding en bij mij was aldoor blijven hangen: "ik mis iets, ik mis iets"

I: #00:31:35-8# Ja. Maar die scheiding heeft zich al vrij vroeg in uw huwelijk voltrokken?

R: #00:31:40-5# Ja, ja, ja. Uiteindelijk na negen jaar, ofzo.

I: #00:31:50-1# En u had twee kinderen.

R: #00:31:52-4# Ja. Ja. En toen ben ik wel weer bij het HV gegaan. En toen hadden ze, en daar zat Tilly ook in, of toen nog niet, geloof ik.

I: #00:32:06-0# Tilly de Waal?

R: #00:32:08-2# Ja. Bij humanisten onder de veertig. In ieder geval zat daar Gustaaf Stuiveling in, dat is de zoon van Stuiveling, dat weet ik nog wel en Lenie Kortland, ook een bekende Hilversumse humanist en, nou nog anderen die ik van vroeger als de oudere van het HV en toen wij de jongere waren. Daar zaten er ook een paar van in. Maar, dat was ook heel geanimeerd. Het heette Humanistische jongeren onder de veertig, of zoiets. Gespreksgroep van jongeren onder de veertig.

I: #00:32:53-9# Ik heb daar nog niet van gehoord, maar/.

R: #00:32:56-0# Ja. Die was hier in Hilversum. Nou, daar had ik dus ook meteen weer nieuwe contacten die ook nog altijd zijn gebleven (....). Ja, en toen eh/.

I: #00:33:10-9# Maar dat was iets anders dan de humanistische gemeenschap die hier in Hilversum was. Dat was een soort onderafdeling. Kun je dat zeggen zo?

R: #00:33:17-3# Ja, ja, ja. Wij hadden een eigen bestuur, die humanistische jongeren gemeenschap, maar we vielen wel, of we vielen wel, we hoorden bij het HV, zoiets was het. Als je er lid van werd dan werd je tevens lid van het HV. En toen was dat/op een gegeven moment bestond het niet meer. Maar toen ik weer in Hilversum was en alleen was toen ben ik dus in die gespreksgroep van Humanisten onder de veertig, of zoiets heette. En daar vond ik het ook weer terug wat ik zocht. Ja. Politiek kwam natuurlijk ook wel om de hoek kijken/.

I: #00:34:02-9# Ja, dat is onvermijdelijk. Ja, ja. Maar wat trof u daar aan? Dus ook weer die zingevingsvraagstukken en persoonlijke vrijheid, dat soort thema's?

R: #00:34:14-1# Precies het zelfde.

I: #00:34:17-7# Ja, ja. Dat waren goede en pittige discussies? Hoe ging dat toe? Werd er iemand uitgenodigd om te spreken en werd daarop gereageerd?

R: #00:34:25-8# Nee, nee, we deden het geloof ik zelf. Je mocht dan zeggen dat je iets te berde wilde brengen, een thema, dat je dan.

I: #00:34:35-3# Oké. Dat kon je dan voorbereiden/.

R: #00:34:37-4# En dat kon je voorbereiden.

I: #00:34:39-3# Ja, ja. Kunt u zich nog herinneren waar u over gesproken hebt, wat uw belangstelling had, behalve de thema's die u al genoemd hebt. Maar hebt u ook/ kunt u zich nog een voordracht herinneren?

R: #00:34:54-0# God, wat was dat ook alweer (...). Nee, weet ik niet goed meer.

I: #00:35:08-6# Nee, nee. Maar zo ging het in ieder geval toe. Dus de leden van die club jongeren onder de veertig, zorgden er zelf voor dat er thema's werden besproken en die werden dan voorbereid door de individuele leden van die gemeenschap.

R: #00:35:22-8# Ja. Er is ook nog een cabaretgroep uit voortgekomen. We hebben dus landelijk opgetreden. En toen het HV- hoeveel jaar bestond het? Tien jaar geleden, twintig jaar geleden, vijftien jaar geleden? Toen hebben we nog die oude cabaretstukken opgezocht en hebben die nog een keer opgevoerd. (Gelach).

I: #00:35:44-6# O, ja? Wat leuk!

R: #00:35:44-6# Ja, ja. Heel leuk. Het waren hier gewoon leuke mensen.

I: #00:35:56-0# Artistiek en intellectueel werd keurig vermengd.

R: #00:35:54-1# Jaja.

I: #00:35:56-2# Ja, is dat zo, ja?

R: #00:36:01-8# Artistiek? Ik zou het eerder vindingrijkheid willen noemen.

I: #00:36:03-3# Oké.

R: #00:36:10-8# Mensen die oorspronkelijke ideeën hadden. Maar ik zit te denken welke tegenstellingen, waar natuurlijk ook fel over gesproken wordt; je had binnen het humanisme had je altijd de liberale kant en de socialisten. En later natuurlijk ook de pacifisten. En ik ben vanaf het begin, ben ik eh vanaf het begin van de oprichting van de Pacifistisch Socialistische Partij (PSP) ben ik lid geweest. Ik verdedigde dus altijd het pacifisme.

I: #00:36:38-5# Ja, ja, ja. Dat is mooi! Kunt u zich nog die affiches herinneren van de PSP: "Ontwapenend", die blote dame met die koe?

R: #00:36:47-9# Natuurlijk, met die koe. Ja.

I: #00:36:52-2# Ja, die had ik ook op mijn kamertje hangen (gelach).

R: #00:36:52-2# lachend: Ja, ja, ja, ja. Leuk, hè!

I: #00:36:57-2# Hebt u ook een bestuursfunctie vervuld, in al die jaren dat u lid bent geweest van die/

R: #00:37:01-7# Ja, ik eh/bij de HJG was ik de secretaresse.

I: #00:37:11-8# Aha. Dus er werden ook vergaderingen belegd en u moest dat notuleren? Begrijp ik dat nou goed?

R: #00:37:16-7# Ja, ja. En ik maakte verslagjes van die bijeenkomsten. Maar dat weet ik allemaal niet meer. En toen ik kinderen had ben ik, die zaten hier op de Montessorischool, die heb ik mede helpen oprichten hier in de wijk. Dus toen deed ik weer meer dingen van de Montessorischool. Ben ik ook actief in geweest. Maar wat ik eigenlijk wou zeggen, dat ik, toen was ik veertig geloof ik, het is altijd blijven hangen, meer geestelijke ontwikkeling, meer, meer/.

I: #00:37:53-7# Geestelijke honger.

R: #00:37:53-7# Ja. Dat ik wilde weten/ik wil er zelf grip op hebben. Ik wil niet meer hebben dat als existentialisme zeggen; dat ik het niet kan vinden, weet je. Dat is zo'n woord dat ik gewoon weet omdat me dat toen overkwam. Het ging alsmaar over existentialisme. Het betekende dat ik dat hele verhaal niet heb begrepen. Ik ben op mijn veertigste naar het avondlyceum gegaan en eh, ja, dat was/.

I: #00:38:20-4# Een verademing, ja.

R: #00:38:22-1# Was een verademing en eh uiteindelijk ben ik nog, het was een dagopleiding, het was best zwaar met de kinderen/.

I: #00:38:33-3# U hebt het avondlyceum afgemaakt?

R: #00:38:34-2# Ja, VWO. En eh, vier jaar geloof ik, het was gelukkig hier vlak bij. En daarna ben ik logopedie gaan doen. Dus ik ben uiteindelijk, toen ik ging werken op mijn vijftigste, ben ik als logopediste gaan werken, bij de schoollogopedie in Almere, die net opgericht was.

I: #00:38:58-6# Oh.

R: #00:39:00-7# Dus ik heb heel Almere zien groeien.

I: #00:39:04-5# Ja, ja. En ook een prachtige baan gekregen, denk ik.

R: #00:39:08-0# Daar denk ik ook met veel genoegen aan terug, ja (...). Ja, dat is

het interessante in mijn verhaal, vind ik zelf altijd (gelach)

I: #00:39:19-1# Een grote honger naar zelfontplooiing en dat op een gegeven moment ook waargemaakt door naar het avondlyceum te gaan en vervolgens de logopedieopleiding te doen.

R: #00:39:27-1# Ja. En toen ik dus, ik ben tien jaar lang heb ik mij helemaal niet meer met het HV kunnen bemoeien, maar toen er weer ruimte was toen ben ik weer in een gespreksgroep van het HV beland.

I: #00:39:44-4# Dat was nadat de kinderen groot genoeg waren/.

R: #00:39:47-0# Ja, ja, nee, dat ik niet meer alleen maar oor mijn studie bezig was.

I: #00:39:49-5# Oh, zo, ja!

R: #00:39:51-5# Dat was het natuurlijk, hè. Nee, mijn kinderen hebben alleen maar meegeprofiteerd. Mijn dochter zat een jaar onder mij. Die kon al mijn uittreksels (gelach)/.

I: #00:40:00-5# Ohhh, ja/.

R: #00:40:00-6# van het avondlyceum met identieke vakken, met de talen, kon ze (gelach)/.

I: #00:40:06-1# Kon ze meeliften.

R: #00:40:07-4# Kon ze inzien. Ik begreep ook weer precies hoe het voelde om te knokken voor een zeven of een acht. Dat je daar op oudere leeftijd dan ook nog gevoelig voor bent. Dat heeft me verbaasd.

I: #00:40:22-0# Ja! (Gelach).

R: #00:40:22-0# Net zo goed dat het me verbaasd heeft dat alles wat ik op de MULO geleerd had, al die oude rijtjes voor Duits, die kwamen/die kon ik zo weer oplepelen. Maar, oké, ik heb daar economie gehad op het avondlyceum; ik zou er niets meer over kunnen vertellen, dat is dan ook/. Om mee te nemen en door te geven aan iedereen; zorg dat je als je jong bent zoveel mogelijk kunt opslaan. Want dat vermogen dat gaat gewoon weg/.

I: #00:40:55-5# Ja, dat wordt minder.

R: #00:40:55-4# om zo vast/om dingen vast te houden. Ja.

I: #00:40:57-2# Dus gedurende uw studiejaren, lyceum en logopedie, heeft u het HV wat laten zakken, zagezegd/.

R: #00:41:04-6# Ja, ja/.

I: #00:41:04-6# en daarna hebt u dat weer opgepakt. U was dus inmiddels werkzaam als logopediste in Almere en toen hebt u het HV weer omarmd, om dat zo te zeggen.

R: #00:41:14-7# Ja. En de filosofie heeft mij enorm geboeid. Dat was toen al, toen we nog onder de veertig, in die groep van onder de veertig, toen ik eigenlijk pas alleen was. Toen hebben we vaker een filosoof besproken. En er is een die hier, die had ik toen zo hard nodig, God, ik heb het nog staan in de kast hier; het boek van Libbe van der Waal/.

I: #00:41:50-4# Van der Wal. Libbe van der Wal!

R: #00:41:55-0# Libbe van der Wal, ja.

I: #00:41:55-0# Ook een bekende humanist, hè?

R: #00:41:59-0# Ja, ja. (mevrouw de Vries loopt naar de boekenkast) Ik heb het hier staan, volgens mij (.....). Nee. Ja, ik heb hem (gelach) Hier. "Kennis van goed en kwaad".

I: #00:42:28-8# Oh, ja.

R: #00:42:28-8# "Problemen der zedelijke waardering" Maar dat was het ook hoor, bij de humanistische jongeren; filosofische dingen. Maar die kon ik inderdaad dan niet pakken, maar er zaten veel jongens en meisjes die andere opleidingen hadden, dus die waren daar wel meer mee bezig. Maar ik zoog dat als een spons op. Maar/.

I: #00:42:55-4# Maar dit boek heeft grote indruk gemaakt, begrijp ik.

R: #00:42:57-2# Ja, daar was een thema in wat ik toen hard nodig had om te horen (.....).

I: #00:43:12-6# En wat was dat thema?

R: #00:43:16-1# Dat ging er om/over het oordelen, de zedelijke oordelen, of hoe je het ook noemen wil. Dat je niet de daad moest beoordelen, want/... Ja, mijn man die deed tenminste iets, die ging op de barricaden. Ik was geen wijf. Hij gooide stenen naar, stenen in de ruiten van de Amerikaanse ambassade of zo, zo'n actievoerder was het. En ik zat met een klein kindje. En het raakte mij ook helemaal niet, maar goed. Zo, ik zakte steeds dieper, dus van Libbe van der Wal/.

I: #00:43:54-7# Uw man veroordeelde u omdat u/.

R: #00:43:55-4# Nou, ja, hij keek op mij neer. Ja, ja. Hij was natuurlijk heel scherp van tong.

I: #00:44:01-3# Maar Libbe van der Wal heeft u/.

R: #00:44:01-3# Toen ik dat las, dat had ik toen/... Ja, dat heb ik bij me gehouden, daarom weet ik het nog altijd. Je moet dus niet de daad veroordelen, dus op de barricaden gaan staan, maar de intentie van waaruit er gehandeld wordt. Nou, als je die intentie bekeek, dan was dat alleen maar aandacht vragen en eh...

I: #00:44:28-7# Kijk mij eens.

R: #00:44:29-9# Ja. En eh/...

I: #00:44:33-0# Maar er zat geen overtuiging achter, zegt u eigenlijk.

R: #00:44:36-1# Nee, nee.

I: #00:44:36-1# Actievoeren om het actievoeren?

R: #00:44:38-2# Ja, ja, ja. Dus altijd in een hoek gaan zitten waar hij heel leuk kon schoppen. En dat paste dus ook waarom hij lid was geworden van het HV, want toen waren we nog tweederangs burgers, hè. Dus flink schoppen tegen de dominees/.

I: #00:44:56-1# Oh ja!

R: #00:44:56-1# Pastors. Ja, dat paste toen. Maar goed. Dat eh (...). Dat moet ik van Libbe van de Wal, dat, dat/.

I: #00:45:05-0# Maar dat boek werd behandeld op uw opleiding, logopedie, of?

R: #00:45:09-0# Nee, nee, nee.

I: #00:45:11-0# Of bent u op een andere manier daarmee in aanraking gekomen?

R: #00:45:14-1# Ja, ik dat is, denk ik/hebben we dat gedaan in die groep van humanisten onder de veertig. Dat was toen.

I: #00:45:25-8# Daar kwam iemand mee aandrigen. We gaan dat eens lezen en/.

R: #00:45:28-0# Ja. Meerdere filosofen.

I: #00:45:38-4# Kijk, hier staat hij ook op (er wordt een boekje getoond) Dit is een boekje uit negentienzevenenveertig. Dr. Libbe van der Wal samen met Stuiveling, Kraak, Brand Corstius niet te vergeten.

R: #00:45:45-4# Nee. Ja.

I: #00:45:47-2# Oké, maar dat heeft dus veel indruk op u gemaakt. En ook een bodem gelegd neem ik aan, een intellectuele bodem. Kan ik dat zo zeggen?

R: #00:45:56-8# Nou, ja, de hang ernaar was er.

I: #00:45:58-0# De hang ernaar, ja, ja. U werd wakker geschud.

R: #00:46:01-3# Ja, ja. Maar, oké. Hmm. Iemand die vroeg, wat was het, nou. Inderdaad ook filosofen. Vandaar dat Libbe van der Wal even boven kwam.

I: #00:46:19-9# Dus de thema's die aan de orde kwamen in die groep, een van de thema's was filosofen, filosofische thema's.

R: #00:46:28-9# Ja, vooral.

I: #00:46:32-7# Maar ook het existentialisme, want dat was toen in opkomst in die jaren vijftig, hè?

R: #00:46:35-8# Ja. Sartre en Camus. Niet eens Simone de Beauvoir. Die hebben we niet gehad.

I: #00:46:45-4# Er wordt koffie geschonken

Vervolg interview met mevrouw de Vries de Jong op 28 juni 2017 na een korte pauze.

R: #00:00:00-0# Daar zocht ik als jong kind al naar (gelach) en daar heb ik het meeste aan gehad (...) waarmee ik in aanraking kom. Zowel bij de jonge humanisten toen ik nog achttien/twintig jaar was als in die gespreksgroep van de humanisten onder de veertig als/... Nog steeds. Ik heb ook laatst weer/. Oké. Ik was heel vitaal. Ik ging overal naartoe. Dat lukt alleen helaas/het is heel erg dat dat niet meer lukt, maar cursussen van, die het HV nu organiseert, dan pak ik/of over kunst of toch weer filosofie. Altijd weer/. Ja (...) (onverstaanbaar) Het spijt me (...).

I: #00:01:23-1# Waren dat cursussen die door het HV werden verzorgd of viel dat binnen HOVO (Hoger onderwijs voor ouderen)?

R #00:01:30-7# Nee, nee, nee, dat was te ver weg. Ik kan niet autorijden. Ik heb nooit autogereden. Dus eh, nee het was hier. Mocht ik altijd meerijden met Ties, Grijpstra. (mevrouw de Vries is iets aan zoeken in de kast achter haar om iets te laten zien)

I: #00:01:42-0# Ties Grijpstra. Het zegt mij niks.

R #00:01:45-9# Volgens mij is Ties voorzitter. Zowel van Humanitas als van (...).

I: #00:02:04-2# Oh, ja.

R #00:02:04-2# Dit is ons maandblad.

I: #00:02:09-0# Oh, ja mooi. Kijk, dit is Bert Gasenbeek. Dat is dus de directeur van

het Humanistisch Historisch Centrum (HHC).

R #00:02:16-3# Oh, ja?

I: #00:02:15-5# Ja, dat is hij. En hij komt ook uit Hilversum, volgens mij. Hij woont nu in Hollandsche Rading.

R #00:02:23-7# Oké, ik zal het lezen. Ik heb het misschien gelezen, maar daar weet ik dan gewoon niks meer van. Dat is het nadeel van hier ouder worden.

I: #00:02:31-5# (Er wordt even koffie gehaald nu. Ik zet hem even op pauze. Daarnet is het apparaatje omgevallen en uitgeschakeld. Ik heb het weer opnieuw ingesteld en nu zet ik hem even op pauze.

R #00:02:47-3# Want we gaan eerst nog even koffiedrinken, hoor.

I: #00:02:44-9# Ja, oké.

R #00:02:44-9# Ehm.

I: #00:02:47-6# Een seniorenvereniging, ja, maar ook gelieerd aan het HV? Nee? Los daarvan.

R #00:02:52-9# Nee, nee. en daar zit ik dan ook in van/die hebben verschillende boekgroepen. Geschiedenis of Nederlandse literatuur. En ik zit weer in de boekgroep filosofie.

I: #00:03:10-8# Ja, ja, ja (gelach).

R #00:03:10-8# Ja! En daardoor heb ik gelezen, ik vond het prachtig, "Het raadsel Spinoza".

I: #00:03:18-5# Aha. Van wie?

R #00:03:18-5# Yalom.

I: #00:03:28-0# Oh, Yalom. Ja. Een Israëlische/.

R #00:03:26-3# Even kijken.

I: #00:03:26-3# Hij is psychoanalyticus/psycholoog, hè?

R #00:03:30-9# Ja, ja.

I: #00:03:30-9# Een bekende naam, ja.

R #00:03:38-8# Nou, Dit is "Nietzsches Tranen". Hebben we ook gedaan. Ja, deze vond ik heel boeiend hoor. Leuk bedacht. Maar daar zit ook het Spinozahuis bij. (...)

I: #00:03:54-5# (Het is af en toe wat rommelig, omdat er documentatiemateriaal bijgehaald wordt bij het interview. En mevrouw de Vries is nu even naar de keuken om een kopje koffie voor zichzelf in te schenken, maar we komen er wel (.....). Het is een roman zelfs. Nou, ik ga het ook eens lezen.

R #00:04:34-8# Ja, ik zou het zeer aanraden. Het heeft mij heel erg geboeid. Want hij laat het samengaan, het leven van Spinoza, met het leven van een hele foute Duitse (.....).

I: #00:05:02-1# Hij zet ze tegen mekaar af als het ware. Oh, Rosenberg. Een bekende naam, ja.

R #00:05:08-8# Ja, Rosenberg. Rosenberg, die eh/op de middelbare school waar hij eigenlijk ook wel wat filosofisch is ingesteld en geïnteresseerd is in Spinoza, maar niet wetende dat het een jood is. En toen hij dat wist toen moest hij er niets meer van afweten. (....) Maar hij krijgt van/en hij was ook een bewonderaar van Goethe. En toen kreeg hij ook weer van zijn docent op de middelbare school te horen dat Goethe zijn leven veranderde toen hij Spinoza ging lezen. En hij kreeg dan ook een opdracht waardoor Spinoza hem is blijven bezighouden en hij/, dat is natuurlijk fantasie. Maar hij is wel bij het Spinozahuis geweest in de oorlog. Het is leeg, alles was weg. Dus dat blijft het raadsel Spinoza.

I: #00:06:29-4# Ja, ja. Interessant.

R #00:06:29-4# Boeiend.

I: #00:06:31-0# Ja. Even kijken. Nou, we hebben de achtergrond besproken. Het nest waaruit u komt. U hebt het nodige verteld over uw grootvader, de actieve/.

R #00:06:44-3# Socialist.

I: #00:06:44-3# Socialist. Barricademan en die heeft dat moeten bekopen met ontslagen, enzovoort. Nog getuige geweest van de introductie van de AOW waar hij zelf nog baat bij heeft gehad. U heeft verteld over de belangstelling voor het humanisme. U was/Het AJC vond u misschien wel te materialistisch en/.

R #00:07:13-0# Ze hadden me niets te bieden waar ik naar zocht.

I: #00:07:14-0# Nee, precies. Dus u hebt/.

R: #00:07:15-8# Ik vond het ook weer een beetje te klein.

I: #00:07:21-0# Ja, ja. Het wereldje?

R #00:07:25-0# Het wereldje. Ze zaten vol zekerheden die ik helemaal niet had.

I: #00:07:28-8# Nee. Vandaar uw belangstelling voor het humanisme, de

jeugdvereniging van het HV. Nou, u hebt het nodige verteld over wat daar gebeurde. U bent ook actief geweest. Bestuursfunctie/secretaresse van de club humanisten onder de veertig, begrijp ik, of was dat erna.

R #00:07:47-6# Nee, dat was daarna. Daar heb ik alleen maar als deelnemer gezeten. Nee, bij de humanistische jongeren gemeenschap, die HJC, die vast wel bij het archief vaker genoemd is.

I: #00:08:00-4# Ja, ongetwijfeld, ja hoor. Uw lidmaatschap was deels passief en ook deels actief. Gedurende uw studiejaren, avond-atheneum, of lyceum, en daarna logopedie, is het HV op een wat lager pitje gezet en daarna hebt u dat weer opgepakt. Inmiddels docent in Almere, logopedie, op de logopedieopleiding, dacht ik, hè?

R #00:08:24-1# Nee, hoor, nee. Gewoon/je hebt/ je kunt in een ziekenhuis als logopediste terecht komen, maar je kunt ook bij, is helaas op veel plekken wegbezuinigd, maar het bestaat, komt wel weer terug. Dat heet logopedie op scholen. Dus binnen een aantal scholen volg je dan kinderen, behandel je kinderen. En dat noemde je gewoon schoollogopedie. Dus niet als docent maar als logopediste.

I: #00:09:05-2# Net zoals de schoolarts en de schooltandarts vroeger.

R #00:09:05-6# Dat heeft er ook wel mee te maken.

I: #00:09:06-6# U ging als logopedist scholen langs om kinderen die/.

R #00:09:13-8# Ja, (onverstaanbaar).

I: #00:09:15-5# Ja, oké. Ook iets verteld over wie u ontmoet hebt. U hebt nog altijd vriendschappen overgehouden van al/uit die clubs waar u lid van bent geweest

R #00:09:25-7# Ja, die jongeren onder de/nee uit die HJG tijd. En dat is maar een jaar of vijf geweest, hoor. Maar die hechte vriendschappen zijn gebleven.

I: #00:09:42-3# Leuk, hoor. U heeft iets gezegd over de reactie thuis. Uw vader vond het best en uw moeder, ja/.

R #00:09:45-8# Die kon dat niet volgen.

I: #00:09:46-7# Die kon het niet volgen. Maar u trok uw eigen plan en ging voort op de weg die u was ingeslagen, ongeacht wat uw moeder daarvan dacht of vond.

R #00:09:59-4# Ja.

I: #00:09:59-4# Ja.

R #00:10:02-8# Moeilijk.

I: #00:10:02-8# Moeilijk, het is een moeilijk onderwerp.

R #00:10:05-8# Ja, het is heel merkwaardig hoe schuldgevoelens lang doorwerken.

I: #00:10:08-7# Ja, ja. Het gaat nooit over. Je blijft ook altijd en kind van je moeder. Ik van mijn vader en van mijn moeder. Maar, zo werkt dat nou eenmaal. Het zijn trauma's die je hebt opgelopen waarschijnlijk en die draag je je hele leven mee.

R #00:10:27-3# Ja, ja, ja. Ik kan nog steeds niet tegen vrouwen die alleen maar over/... "Ik heb vandaag vroeg afgestoft en de ramen gelapt". Dan klapt er bij mij iets dicht. (Gelach.) Dan denk ik nog steeds: mijn soort niet, maar oké.

I: #00:10:45-5# Nee. Oké. U bent nu wat hulpbehoevend, om dat zo te zeggen. Maakt u ook gebruik van diensten van het HV, of niet? Komt er/. Hebt u nog contact, of wordt er contact gezocht met u vanuit het HV?

R #00:11:02-2# Nou, toen ik in de revalidatie lag toen is er/ik weet niet eens wie/ja dat is van het HV geweest. Want ik zit nog steeds in een boekgroep van het HV.

I: #00:11:20-3# De telefoon gaat. Mevrouw de Vries neemt op. Even pauzeren.

R #00:11:20-2# Ik werd geconfronteerd met: ik zit hier te vereenzamen. Toen heb ik Senioren opgebeld. Het HV opgebeld (...). En nog iets. Ik weet niet meer. Maar eh/ oh ja, het Maatjesproject. En alles liep mis, behalve van Humanitas.

I: #00:11:55-6# In welke zin liep dat mis?

R #00:11:59-2# Bij het Maatjesproject kreeg ik iemand en die werd ziek. En die eh/ nou ja/en nog een paar keer gewacht, één, twee manden, en toen schreef ze dat ze zelf dus zo, eigenlijk overspannen was, waardoor ze zich niet meer aanmeldde als maatje.

I: #00:12:19-7# Dat Maatjesproject was ook een initiatief van het HV?

R #00:12:21-8# Nee, dat is een initiatief van de gemeente uit.

I: #00:12:30-7# Oké. Ja.

R #00:12:30-7# Ehh...

I: #00:12:32-5# Het HV gebeld, zei u.

R #00:12:38-1# Ja, nee, Humanitas. Ik denk dat ik zelf Humanitas gebeld heb. Ja, en daar is een leuke mevrouw van gekomen, en die komt hier een keer per veertien dagen. Nu al een maand of vier, denk ik, drie, vier. En daar ben ik heel gelukkig mee. Leuk mens. En, ja van de seniorenvereniging hebben ze dus ook/had ik iemand van gekregen, maar die zegt: "Ja, het is eigenlijk het verkeerde moment". Ik heb nog een

caravan in Sint Maartenszee en ik ben zomers eigenlijk heel vaak weg". Dus dat is ook een beetje mislukt. (Omdat het warm is zet mevrouw de Vries de deur naar het balkon open). Dus dat ging dus ook de mist in. Humanitas, dat is snel gegaan. Ik gaf het door en eigenlijk was het binnen twee weken geregeld.

I: #00:13:51-9# Mooi!

R #00:13:51-9# Ja, heel mooi.

I: #00:13:51-9# Even terug naar uw moederrol en uw kinderen; kunt u zeggen dat u uw kinderen een humanistische opvoeding hebt gegeven? En hoe was dat dan, als het al zo was?

R #00:14:11-9# Nou, het is wel grappig, herinner ik mij nu ineens, op de school waar mijn zoon zat was het op een gegeven moment HVO/.

I: #00:14:22-8# Humanistisch vormingsonderwijs.

R #00:14:23-4# Ja, en toen zegt hij zo: "Die mevrouw die praat net zoals jij, mama". Dus, ik/... (Gelach). Ik heb daar wel iets mee gedaan. Maar de kinderen zijn allebei niet geïnteresseerd in eh/... Ja, mijn dochter is zelfs in een sekte geweest, in feite.

I: #00:14:53-9# Een oosterse sekte?

R #00:14:56-3# Ja, een oosterse sekte. Die was eerst getrouwd met een Canadees en daar in Canada is ze tegen een sekte aangelopen. Later is ze weer weggegaan uit Canada en toen is ze met een Duitse man getrouwd. Toen was dus die sekte ook wel verdwenen, hoor, maar eh, die heeft toch een beetje van het antroposofische (...). Iets doorkrijgen/.

I: #00:15:29-3# Esoterisch.

R #00:15:31-2# Esoterisch, ja.

I: #00:15:46-0# Bent u daar gelukkig mee dat uw dochter die kant is opgegaan, of?

R: #00:15:41-7# Ik krijg het niet door, weet je.

I: #00:15:44-3# Nee (gelach). Hebben jullie een goede verstandhouding?

R: #00:15:50-1# Ja, dat wel, ja, ja. Trouwens, als je er ook iets van zegt, want ze is ook ontzettend bezig met voeding, hè.

I: #00:15:58-1# O, ja.

R: #00:16:00-6# Ze weet ook zeker dat je van dat/... Zegt ze: "Zie je wel dan word ik ziek". Draagt ze ook over op de kinderen. Het oudste kind heeft al zoiets van: "Oh, nee". Waar ik mijn leven lang mee vol ben gestopt reageert zij ook al weer op. Eh,

dus als ik daar en keer iets van zeg, zo van: "Maak het jezelf toch niet zo moeilijk, je kan het ook makkelijker". Dan reageert ze furieus. Dus/.

I: #00:16:33-5# U houdt uw mond.

R: #00:16:33-5# Ja, dat bedoel ik daarmee.

I: #00:16:41-0# En uw zoon? Die maakte dus de opmerking op de basisschool: "De juffrouw van het HVO praat hetzelfde als mijn moeder". (Gelach).

R: #00:16:48-9# Ja, leuk.

I: #00:16:48-9# Heeft hij er iets van meegekregen van het humanisme?

R: #00:16:50-0# Ja, ja. Ik denk het wel.

I: #00:16:54-3# Maar ze zijn, uw dochter helemaal niet natuurlijk, maar uw zoon is ook geen lid geworden van het HV?

R #00:17:02-9# Nee. Ik heb het nog wel eens geprobeerd, maar eh/.

I: #00:17:06-3# Geen sjoege! (Gelach).

R #00:17:08-7# Nee, nee. Ze zijn met andere dingen bezig. Carrière (...).

I: #00:17:24-4# Maar hebt u wel bepaalde waarden, impliciet of expliciet, aan uw kinderen meegegeven? Wat vond u zelf belangrijk binnen dat humanisme om aan uw kinderen door te geven?

R #00:17:38-4# Nou: niet meteen oordelen. Dat eh, geen/niet meteen zeker weten van: dat is zo.

I: #00:17:56-0# De twijfel toelaten.

R #00:17:51-2# Ja. Dat heb ik zeker doorgegeven. Ja. (...) En, eh, de waarde van andersdenkenden: ook zien en waarderen, maar het heeft zeker te maken met niet meteen/.

I: #00:18:22-2# Oordelen.

R #00:18:22-2# Uit een vast principe weten; die deugd niet. En ik denk dat dat bij mij kwetsbaar is geweest. En dat heb ik wel vanuit persoonlijke verhalen doorgegeven, dat ze dat niet doen.

I: #00:18:44-3# .Nou, ik denk dat we een heel eind zijn gekomen. Hebt u ook het gevoel dat u hebt kunnen zeggen wat in dit verband gezegd had kunnen worden?

R #00:18:56-8# Ja. Ik hoop dat ik een beetje helder ben geweest.

I: #00:18:56-8# Ja, zonder meer.

R #00:18:59-6# Oké. Ja, ik kan sommige dingen nu gewoon niet goed in beeld brengen omdat ik, ja, oké, ik heb iets in mijn hoofd, waardoor ik voortdurend hoofdpijn heb. Weet je/.

I: #00:19:14-9# Ik zet hem uit. We sluiten dit interview nu af. Het is 28 juni 2017. En ik dank mevrouw de Vries hartelijk voor het interview.

R #00:19:24-2# Graag gedaan.